

Kép, gondolat és tudás a mobilkorban

A T-Mobile Magyarország és az MTA Filozófiai Kutatóintézete nemzetközi társadalomtudományi konferenciája

Budapest, 2005. ápr. 28–30.

Az előadások magyar nyelvű összefoglalói

1. AMAGASA, Kunikazu

Kunikazu Amagasa:

A keitai-család megjelenése: A mai japán családok belső, társadalmi konstrukciói a mobiltelefon-használat aspektusából

Kunikazu Amagasa, a japán Keio Egyetem posztgraduális Média és Kormányzat karának munkatársa, előadásában a családi érzés és a mobiltelefon-használat kapcsolatáról értekezik. A család érzetének társadalmi konstrukciójában fontos szerepet betöltő – családtagok közötti – interakciók valamint kommunikációs gyakorlatok és stratégiák drámaian átalakultak Japánban a mobiltelefonok (japánul keitai) elterjedésének következtében. Így a mobiltelefon a családokon keresztül a japán társadalom fő jellemzőit is jelentősen átformálja. Amagasa etnográfiai módszerekkel végzett kutatásában a mobiltelefonnak az anya-gyerek interakciókban betöltött szerepét vizsgálta, melynek eredményei alátámasztották a fent említett állításokat. Az előadó a változásoknak két potenciális kimenetét vázolja fel a közeljövőre vonatkozóan. Az egyik forgatókönyv szerint a korábban különböző társadalmi csoportokban szétszóródott személyes identitás újból, koncentráltan fog megjelenni a családon belül, ami a családtagok között az összetartozás érzését erősítheti meg. Illetve éppen ellenkezőleg, a mobiltelefon-használat meggyengítheti a családok társadalomban betöltött funkcióját.

2. APHEK, Edna

Edna Aphek:

„Nagy mértékben összekapcsolt”, digitális gyerekek: az oktatást érintő következmények

Edna Aphek nyelvész, az izraeli Oktatási Minisztérium tanácsadója. Előadásában a digitális forradalom által előidézett kognitív és társadalmi változásokról valamint annak az oktatás módjára tett hatásairól beszél a nagy mértékben behálózott fiatal generáció vonatkozásában. Részletesen tárgyalja az új típusú, digitális írástudás iránti igény kialakulását, valamint annak hét, kulcsfontosságú összetevőjét. Az egymással szorosan összefüggő és helyenként egymást átfedő, különböző digitális írástudás stratégiák jelentősége abban rejlik, hogy segítenek eligazodni a digitális-információs világ labirintusában ill. lehetővé teszik a lehetőségek óriási tárházának kihasználását. Ráadásul ezeknek nem csak a digitális kultúrán belül lehet nagy hasznát venni, hanem azon kívül is. Aphek több olyan empirikus kutatás adatainak másodelemzésével tá-

masztja alá fejtegetéseit, melyek a fiatalok médiafogyasztási szokásait vizsgálták. Az előadás zárásaként azt az új keletű jelenséget tárgyalja, melyre a tanárok és diákok közötti hatalmi egyensúly megbomlása jellemző a diákok javára. Az egyensúly újbóli megtalálása komoly probléma, melynek sikeres megoldása viszont óriási lehetőségeket nyitna meg az oktatás előtt.

3. BABOCSAY, Ádám

Babocsay Ádám:

A személyiség és a médiahasználat összefüggései

Babocsay Ádám a Saatchi & Saatchi Reklámügynökség kutatási igazgatója, a PPKE óraadó tanára pszichológia és kommunikáció szakon. A médiahasználat a fizikai, társas környezet és az egyén dinamikusan változó, komplex rendszerében valósul meg. A média eszköz típusa, elérhetősége, a használat kontextusa, a szűkebb-tágabb társadalmi környezet és a befogadó egyéni sajátosságai (tapasztalat, motiváció, személyiség jellemzők, stb.) együttesen eredményezik a médiahasználat megfigyelhető mintázatát.

Miképpen befolyásolják a személyiségvonások a médiahasználatot? A személyiség jellemzők a használat mely aspektusaira lehetnek, vannak hatással?

A személyiségvonások közül a szenzoros élménykeresés vonás – amit mindennapi kifejezéssel élve „ingerkeresési késztetésnek” nevezhetünk – jól megragadható különbségeket eredményez a médiahasználatban. Az intenzív szenzoros élménykeresők például alacsony prioritást tulajdonítanak a tömegkommunikációs eszközök használatának. A személyiségjellemző befolyással van a hagyományos (televízió, sajtó, rádió) és az új tömegkommunikációs eszközök (internet, mobiltelefon, stb.) preferenciáira is. A média tartalmi preferenciái szintén eltérőek a magas, közepes és az alacsony szenzoros élménykeresőknél. A magas szenzoros élménykeresők például a média típusától függetlenül jellegzetes tartalmi preferenciákkal rendelkeznek (horror, thriller, szex).

4. BEDŐ, Viktor

Bedő Viktor:

A komolyság fontossága: játszadozás a mobiltelefonnal

Bedő Viktor az MTA Filozófiai Kutatóintézetének kutatója, aki előadásában azt a jelenséget vizsgálja, amikor a felhasználók kezei között a mobiltelefon olyan újszerű funkcionalitással gazdagodik, ami az eszköz tervezőinek szándékaitól független, és amilyen például a „megcsörrentés” elterjedt gyakorlata. Ezt egy átfogó keretrendszerbe helyezve, azon is elgondolkodik, hogy mitől lesz egy újítás széles körben elterjedt. A sikeresség esélyét ugyanis fokozhatja, ha a fejlesztés folyamán a mérnökökből és designerekből álló csapat művészekkel dolgozik együtt, akik kezében a formálódóban lévő eszköz játékszerré válhat, ami által egy sor, a készülékbe bele nem tervezett alkalmazás vagy jellemző kerülhet felszínre. Az előadó kérdésfeltevése az, hogy meg lehet-e érteni ezeket a játékokat, megfoghatóvá tehető-e a jelentésük? Az ehhez kapcsolódó példák értelmezése során Wittgenstein nyelvjátékaira támaszkodik, melyek-

ből kiindulva a mobilhasználat különböző eseteit is játékszituációként értelmezi, és ebből kiindulva próbálja megítélni sikerességüket.

5. BENEDEK, András

Benedek András:

A tanulás új lehetőségei a mobilkorban

Benedek András a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának közigazgatási államtitkára és a Budapesti Műszaki Egyetem tanára. Az előadás a mobil kommunikáció és kognitív fejlődés kapcsolatait elemző kutatásokra építve, pedagógiai szempontból vizsgál az új – mobilkommunikációs – technológiák elterjedésével összefüggő olyan pedagógiai kérdéseket, mint hogy miként alakítja át a mobiltechnológia használata az egyén tanulási potenciálját, illetve hogyan járul hozzá a megismerés és a társas kapcsolatok fejlődéséhez. Az előadó továbbá szót ejt az élethosszig tartó tanulást (*life-long learning*) elősegítő progresszív modellek valamint a tudástársadalom és -gazdaság összefüggéseiről. Végezetül a mobilkommunikációra jellemző új információközvetítési formáknak illetve az azon keresztül terjedő, társadalmilag releváns tudásteljesítményekből álló tartalmaknak az új olvasáskultúra iránti igény formálásában játszott szerepeit vizsgálja.

6. BERTH, Mette

Mette Berth:

Adaptív néprajz: módszerek a mobiltanulás tanulmányozására a fiatalok körében

Mette Berth doktorandusz hallgató a dán Roskilde Egyetem kommunikáció, újságírás és informatika tanszékén. Az utóbbi időben egyre intenzívebb érdeklődés mutatkozik a mobiltanulás lehetőségei iránt. Azonban a tananyagok kialakítása előtt mindenképpen szükséges megvizsgálni a tanulás szemszögéből, hogy a fiatalok valójában mire használják a mobiltelefont? Mit is tesz lehetővé ez a médium a gibsoni perspektívából nézve? És vajon beszélhetünk-e tanulási folyamatokról, amikor formális és informális tanulási kontextusokban vizsgáljuk a mobiltelefon-használatot? Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolásához van szükség olyan metodológiákra, melyekkel ezek a folyamatok tanulmányozhatóak. A válaszok ismertetéséhez használt kiindulópont egy olyan mobiltanulással kapcsolatos felhasználó-központú kutatási projekt, mely a háromszögletes és az adaptív megközelítés módszerein (megfigyelés, interjútechnikák, logfájlelemzés) alapul, és ami a fiatal felhasználók tanulási folyamatait kutatta. Az előadás a kutatáson túlmenően megfogalmazza, hogy milyen érvek szólnak az adaptív módszertani megközelítés mellett, valamint különböző kutatási tervek leírását adja.

7. BERTSCHI, Stefan

Stefan Bertschi:

A mobilkor jelentése: vagy csak kulturális zajról lenne szó?

Stefan Bertschi, szociológus és irodalomtudós, a St. Galleni Egyetem Média és Kommunikáció Menedzsment Intézetében volt projektvezető. A konferencián ismertetett tanulmányában a mobiltelefon, mint jelenség megértéséhez azt a megközelítést alkalmazza, ami a készülékre, mint kulturális artefaktumra tekint, és ennek a felfogásnak a szellemében tesz kísérletet a gondolati továbblépésre. Az előadásban szó lesz arról, miért vált elégtelenné a fejlődő technológiák pusztá leírása, valamint hogy miként formálják azok a (mindennapi) kultúrát, és alakulnak át a kultúra hatására. Az értekezés a „kulturális zaj” terminus köré építkezik, mely fogalom segít a ma és a holnap mobilkészülékeinek megértésében. Az előadás összességében egy kiinduló vázlatnak tekinthető arról, hogyan nézhetne ki egy ilyen elmélet, és alkalmazása általánosságban milyen következményekkel járhatna.

8. BINDÉ, Jérôme

Jérôme Bindé:

A közös tudás társadalma felé?

Jérôme Bindé az UNESCO Társadalom- és Humántudományok Részlegének főigazgató-helyettese, valamint a Jövőkutatás, Filozófia és Humán Tudományok Részlegének igazgatója. A 20. század folyamán lezajló technológiai forradalom, a globalizáció és ezek eredményeképpen létrejövő tudástársadalom az emberi tevékenységek és a társadalmi dinamika középpontjába a kognitív javakat helyezte. De vajon ez a *közös tudás* társadalmainak eljövételét jelenti-e a 21. század számára? – teszi fel a kérdést az előadó. A kérdésre adható lehetséges válaszok tetteinktől függnék. További kérdés, hogy vajon mindenki számára hozzáférhető lesz-e a tudás? A globális információs társadalom határai egybeesnek szólásszabadság, a digitális megosztottság és az oktatás illetve a tudomány területén tapasztalható egyenlőtlenségek határaival. A digitális megosztottság a sokkal komolyabb kognitív megosztottság következménye, mely az erőteljes kutatás-fejlesztési potenciállal és hatékony oktatási rendszerrel rendelkező országokat választja el a nem megfelelő, forráshiányos oktatással és kutatóintézetekkel bíró országoktól. De egyre mélyülő szakadék tátong a legfejlettebb országok, valamint azon gazdag országok között, melyek nem képesek megfelelően befektetni a kutatásba és a tudásba. Ennek eredménye az északi területek viszonylatában megfigyelhető agyelszívás jelensége. A közös tudás társadalmának építése kulcsfontosságú lesz a fenntartható emberi fejlődés új és „intelligens” formájának létrehozása során egy olyan világban, ami jelenleg is a szemünk előtt formálódik.

9. BROOK, Andrew

Andrew Brook:

A BlackBerrym és én: mindörökre egyik vagy csak jó barátok?

Andrew Brook az ottawai Carleton Egyetem Kognitív Tudományintézetének igazgatója, egyetemi tanár. A kognitív tudomány és az elmetudomány számos új irányzatának központi gondolata – melyek helyzetfüggő gondolkodás (*situated cognition*) néven váltak ismertté –, vagyis hogy a megismerésnek egy része az agyon illetve a testen kívül helyezkedik el. Ennek a nézetnek a különböző variánsai úgy tartják, hogy a megismerés különböző kontextusai nélkülözhetetlenek az elme számára. Azonban

tisztázatlan az a kérdés, hogy vajon a kontextus csak mellékesen kapcsolódik-e a megismeréshez, vagy ténylegesen részét képezi-e? Az elgondolás képviselőinek hiányossága, hogy nem sok figyelmet szentelnek az elme és a világ között meghúzódo hagyományos határvonalnak. Az elme testen kívülre történő kiterjesztését képviselő álláspontok három formát ölthetnek. Ezek – az előadásban részletesen tárgyalt – elgondolások (i) az elme hipotézis normativitása, (ii) az externalizmus és (iii) a Clark és Chalmers által képviselt kiterjesztett elme hipotézise. Az Internet és a vezeték nélküli készülékek, mint a BlackBerry érdekes kísérleti terepet nyújtanak a kérdés vizsgálatához, melyek példáján Brook ismerteti saját elgondolásait a kérdéssel kapcsolatban.

10. CHANG, Vincent Tao-hsun

Vincent Tao-hsun Chang:

Multimodális kommunikáció a reklámozásban: A 2008-as olimpia szlogenjeinek elemzése

Vincent Tao-hsun Chang jelenleg Dél-Tajvani Műszaki Egyetem alkalmazott angol nyelvészeti intézetének végzős hallgatója. A konferencián tartott előadásában a multimodális diskurzusokban jelen lévő formák és funkciók közötti dialogikus (párbeszédre alapuló) kapcsolatokat elemzi a 2008-as pekingi olimpiát reklámozó hat hirdetés szövegén keresztül. Az elemzés tárgyát képező plakátok kiválasztásánál három szempontot vett figyelembe a kutató. Egyrészt a plakátok jól illusztrálják, hogy a képi tartalom miként teszi többértelművé az egyszerű és szlogenszerű szövegeket. Másodszor, a különböző típusú jelrendszerek elemeinek integrálása olyan kontextuális hatásokat vált ki, mint a szóvicc, az irónia, a metafora és a humor, melyek különböző pragmatikai funkciókat generálnak a későbbiekben. Harmadrészt, ideológiai szempontból jelentős szerepet töltenek be a tradicionális kínai kultúra közvetítésében és népszerűsítésében. Az elemzés alapját a beszédmódok társadalmi gyakorlatba ágyazottságának elmélete képezi (Norman Fairclough: *Media Discourse*, 1995).

11. CHEN, Yi-Fan – LEVER, Katie

Yi-Fan Chen, Katie Lever:

A mobiltelefonok, a társadalmi hálózatok és a tanulmányi eredmények közötti kapcsolat: amerikai és tajvani egyetemi hallgatók összehasonlítása

Yi-Fan Chen és Katie Lever a The State University of New Jersey Kommunikáció, Információ és Könyvtáradományok Karának PhD hallgatói. A szerzőpáros tanulmányával hiánypótlásra vállalkozik, amennyiben a mobiltelefonok, a társadalmi hálózatok és az egyetemi előmenetel közötti összefüggések kultúráközi vizsgálatának majdhogynem nem létező irodalmát kívánják szaporítani. Korábbi kutatások bizonyították, hogy a mobiltelefon-használat – az Internethez hasonlóan – növeli a társas kapcsolatok számát valamint a belőlük származó előnyöket. A kapcsolatépítési céllal történő technológiahasználattal kapcsolatban szintén bebizonyosodott, hogy annak intenzitása fordítottan arányos az egyetemi teljesítménnyel. A Chen és Lever által végzett kutatásban 686 egyetemi hallgatót kérdeztek meg, akikből 518 volt amerikai, a többi tajvani. Az eredmények mindkét ország hallgatói körében szignifikáns korrelációt

mutattak ki a mobiltelefon-használat és a társas kapcsolatok között. Valamint bebizonyosodott, hogy a mobiltelefon-használat hatással van a tanulmányi eredményekre is.

12. COHEN, Akiba A. – LEMISH, Dafna

Akiba A. Cohen – Dafna Lemish:

Mobiltelefonok a családban: szülők, gyerekek és a harmadik-személy effektus

Akiba A. Cohen a Tel Avivi Egyetemen kommunikáció tanszékének tanára, Dafna Lemish pedig tanszékvezető docens. A szerzőpáros azt a meglehetősen elhanyagolt kutatási területet vizsgálja, amely azt vizsgálja, hogy a mobiltelefon milyen szerepet tölt be a családon belül valamint, hogy meghatározott szülő-gyerekek kapcsolatban a két fél miként fogja fel ezt az eszközt. Az előadás feltárja a szülők és gyermekeik között tátongó generációs szakadékot. Az előadás alapját egy 2004 októberében folytatott kutatás képezi, amiben 205 gyerekekkel és szüleikkel végeztek fókusz-csoportos megbeszélést, amit később egy telefonos felmérés követett. A megkérdezett családok mindegyikére jellemző volt, hogy a gyerekeknek volt mobilja, míg a szülőnek nem. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy mind a szülők mind gyermekeik pozitívan ítélik meg a mobiltelefonokat. Továbbá úgy tekintettek a készülékre, mint a függetlenség és a személyes fejlődés ösztönzőjére, valamint a felelősségtudattal és a társas hajlammal hozták összefüggésbe. Kiderült továbbá, hogy a gyerekek nagyon kis ellenállás mellett tették magukévá a mobiltelefon-használattal együtt járó szülői felügyeletet és pénzügyi megszorításokat. A harmadik-személy effektus akkor volt megfigyelhető, amikor a technológiahasználat negatív vonásai kerültek szóba. A megkérdezettek csak másokra érezték azokat érvényesnek, magukra nem.

13. COYNE, Richard – PARKER, Martin

Richard Coyne – Martin Parker:

Hallatni a hangunkat: az emberi hang helye a mindenütt jelen lévő digitális médiában

Richard Coyne építészetelmélettel és oktatással foglalkozik, az Edinburgh-i Egyetem Művészeti, Kultúra és Környezet Karának igazgatója; Martin Parker ugyanott kutató, zeneszerző, zenész és hangtervező. A szerzőpáros az emberi hang és a mobilkommunikáció viszonyát veszik szemügyre előadásukban. Az emberi hang jellemzőit a mondottaktól függetlenül a maga térbeliségében vizsgálják. Coyne és Parker részletesen tárgyalják magát a hang forrását és a belőle fakadó tekintélyt; a hang azonnaliságának természetét; az eksztatikus hangot; az elnémulást; valamint a túlzott, offenzív és indiszkrét hangokat. Az előadók által végzett kutatás a hangra a tértervezés fontos aspektusaként valamint a szélesebb, hallható környezet összetevőjeként tekint; megfogalmazza Augé „nem-helyek” elméletének kritikáját; továbbá felhasználja a művészeti gyakorlatban a dadaisták és futuristák által kidolgozott „emberi hang politizációjának” koncepcióját.

14. CUMISKEY, Kathleen M.

Kathleen M. Cumiskey:

A nyilvános helyen történő mobiltelefon-használat keretbe foglalása: a perspektíva és a projekció kérdése

Kathleen M. Cumiskey a College of Staten Island pszichológia tanszékének adjunktusa, PhD hallgató. Kiinduló kérdése, hogy vajon a nyilvános helyen történő mobiltelefonálás szemlélője számára megváltozik-e a személyes interakció társas jelentése? A mobiltelefonok használata mindaddig többértelműséggel ruházta fel a társas szituációkat, amíg vele kapcsolatban ki nem alakulnak a közös társadalmi normák. Addig is azonban a lelki eredetű stressz forrásai lesznek, ami a megfigyelők zavartságában valamint a mellőzöttség és a tiszteletadás hiányának érzéseként jelenik meg. Cumiskey kutatása az interakciót három nézőpontból vizsgálja: a mobiltelefont használók, az azt figyelők, valamint egy objektív perspektívából. A vizsgálatból kiderül, hogy a nyilvános telefonhasználat megítélése jelentősen eltér attól függően, hogy melyik nézőpontban helyezkedik el az aktor. A telefonáló fél olyan attribútumokkal ruházta fel a használatot, mely közvetlenül a szituációhoz kapcsolódik, míg a megfigyelők magának a használónak a természetéről fogalmaztak meg jellemzőket, míg semleges szemszögből majdhogynem egy mindent értő álláspontot foglaltak el a kísérlet alanyai. A fenti eredményeknek egy mélypszichológiai perspektívából történő elemzése lesz hallható az előadásban.

15. DEMETER, Tamás

Demeter Tamás:

Eszmetörténet és kommunikációtörténet

Demeter Tamás, az MTA Filozófiai Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa előadásában azt igyekszik megmutatni, hogy az utóbbi néhány évtized eszmetörténeti vizsgálódásainak háttérben megfigyelhető a kommunikációtörténeti érdeklődés megélénkülése, amely azzal a tanulsággal járt, hogy a kommunikációtechnológia változásai bizonyos kognitív következményekkel jártak. Részben ez a belátás inspirált arra egyes kutatókat, hogy megkíséreljék feltérképezni a mobilkommunikációnak kognitív képességeinkre gyakorolt hatását. Demeter úgy érvel, hogy a kommunikáció történetének eddigi feltérképezése – közelebbről szemügyre véve – nem kínálhat megalapozást e jelenlegi kutatások számára. Előadásának központjában a szignifikáns és nem szignifikáns kommunikáció megkülönböztetése áll, mely fogalmak a kommunikáció adott technológiáinak a tudásmegőrzésben és átörökítésben betöltött szerepére utal. A mobilkommunikáció technológiája pedig az előadó érvelése szerint jelenleg nem tölt be szignifikáns szerepet ezekben a folyamatokban.

16. DERRY, Jan

Jan Derry:

Episztemológia és fogalmi források a tanulási technológiák fejlesztéséhez

Jan Derry a Londoni Egyetem Oktatási Intézetének keretén belül működő London Knowledge Lab oktatója. A megjelenítés megértésének nyilvánvaló jelentősége van a tanulási technológiák fejlesztésében és tervezésében. Az ezen a területen felvetődő kérdések vezettek a konceptualizáció megfelelő nyelvezete és formája iránti igény

kialakulásához. Mindazonáltal a mediált eszközhasználat különböző típusainak megjelenési módjai nem ismertek megfelelő mértékben ahhoz, hogy a konceptualizáció ezen nyelvezetéhez és formájához szükséges elméleti modellek kifejleszthetők legyenek. Ennek hiányában a technológia általi tanulás leírására használt fogalmak és a kutatás némileg eklektikus sokszínűségben fejlődik olyan fogalmakat használva, mint a „megengedés” és a „mediációs eszközök”. A filozófia ide vonatkozó területeinek rövid vizsgálata után az előadás felveti azt a kérdést, hogy az ilyen és ehhez hasonló fogalmak vajon használhatók-e, és hogy vajon megfelelő nyomatékot adnak-e a társadalmi gyakorlatoknak és a tudásnak az oktatási technológiák tervezése során? A kérdés tisztázásához az előadó az egyelőre méltánytalanul mellőzött filozófiára, azon belül pedig különösen az episztemológiára mint megközelítésmódokra támaszkodik.

17. DONNER, Jonathan

Jonathan Donner:

Mi mondható el egy nem fogadott hívással? Személyi hívóként funkcionáló mobiltelefonok a szub-szaharai Afrikában

Jonathan Donner a Kolumbia Egyetem Earth Institute tudományos munkatársa, aki előadásában a szub-szaharai mobilhasználók között széles körben elterjedt „megcsörgetés” gyakorlatát tárgyalja, amivel az olyan mobiltelefon-hívásokra utal, melyeket a kezdeményező fél még azelőtt megszakít, hogy a hívott fél felvehetné a telefont, ami tulajdonképpen egy olyan szöveges üzenet, mely a hívó fél nevét, és a hívás időpontját tartalmazza. A „megcsörgetés” jelenthet felszólítást azonnali visszahívásra, előre megbeszélte instrumentális üzenetet („gyere értem kocsival”) vagy szolgálhat egyfajta kapcsolati jelzésre („rád gondoltam”). A ruandai kisvállalkozók és egyetemi hallgatók körében, interjútechnikával készült tanulmány megfogalmazza a „megcsörgetés szabályait” és a felméri a nyelvben betöltött szerepét Bernstein korlátozott és kidolgozott nyelvi kódokra vonatkozó elméletének felhasználásával. Az előadó ezen túl összeveti a „megcsörgetés” gyakorlatát a rövid szöveges üzenetekkel (különös tekintettel a Ling által megfigyelt „kurkászó jellegű” üzenetekre), végül javaslatot tesz a kutatási irányok lehetséges jövőbeni útjaira.

18. DÖRING, Nicola – DIETMAR, Christine – HEIN, Alexandra – HELLWIG, Katharina

Nicola Döring, Christine Dietmar, Alexandra Hein és Katharina Hellwig:

A személyközi képzünetek tartalmi, formái és funkciói az online és mobilkommunikációban

A szerzők az Ilmenai Műszaki Egyetem munkatársai. Döring a médiatervezés és médiapszichológia professzora, Dietmar és Hein tudományos munkatársak, Hellwig pedig doktorandusz hallgató. A mediált személyközi kommunikációban már régóta a beszélt és írott nyelv a domináns kommunikációs kód. A legújabb fejlemény, hogy a vizuális kommunikáció egyre mélyebbre hatol be ebbe a korábban szöveg uralta területre – leginkább az e-mailek csatolmányaiban és az MMS-ekben terjedő digitális fényképeknek köszönhetően. Az elterjedtség növekedése mellett a fényképek készítésének, archiválásának és terjesztésének módjai is szaporodnak. Az előadás főbb

kérdései, hogy milyen tartalmak, formák és funkciók alkotják az interperszonális képi üzenetküldést? Milyen motívumok bizonyulnak népszerűnek? Miként ötvöződnek a képi elemek a szöveggel? Milyen tipikus okok húzódnak meg a vizuális üzenetkészítés háttérében, és milyen kommunikációs partnerek között zajlik ez le? A kérdések megválaszolásához a szerzők felhasználják egy 150 fiatalból álló mintán végzett felmérés eredményeit, melyhez a tartalomelemzés módszerét illetve a képi üzenetek speciálisan a kutatás céljaira kifejlesztett tipológiáját használták fel.

19. ETEOKLEOUS, Nikleia – LAOURIS, Yiannis

Nikleia Eteokleous – Yiannis Laouris:

Túl gyors ütemben zajlik a mobilkészülékek integrálása az oktatási gyakorlatba?

Yiannis Laouris a Ciprusi Idegtudományi és Technológiai Intézetnek az elnöke. Nikleia Eteokleous pedig a P.A. College kutatás-fejlesztés tanszékének a vezető helyettese. A számítógépek négy évtizedre visszatekintő oktatási célú alkalmazását vizsgáló számos tanulmány többsége kudarcok sorozatának történeteként értékeli ezt a próbálkozást. Ráadásul úgy tűnik, hogy – sajnálatos módon – ugyanazokat a hibákat követik el a világon mindenütt. Jelen tanulmány szerzői azt vizsgálják, hogy vajon nem elhamarkodott-e a mobiltechnológia integrálása az oktatási folyamatokba. Az előadók kutatómunkájának célja az volt, hogy megnevezze azokat a kihívásokat és problémákat, melyeket a mobilkorszak teremt az oktatási rendszerek számára, és hogy miként lehet a legjobban kiaknázni a kínálkozó lehetőségeket. A kutatók meggyőződése szerint ezt legkönnyebben a számítógépek integrációjából szerzett negatív és pozitív tapasztalatok értékelése és kritikai szemrevételezése által lehet megvalósítani. Az előadás zárásaként annak lehetősége kerül megvitatásra, hogy miként lehet a mobilkészülékeket a formális és informális oktatási tevékenységeken keresztül úgy integrálni, hogy az forradalmasítsa az oktatást.

20. FERRARIS, Maurizio

Maurizio Ferraris:

Hol vagy? Mobilontológia

Maurizio Ferraris professzor a Torinói Egyetem filozófia tanszékén, valamint a *Center for Theoretical and Applied Ontology* munkatársa. A mobiltelefon megjelenése előtt abszurd lett volna olyan kérdéssel indítani egy telefonbeszélgetést, hogy „Hol vagy?”. Ez a kérdés a jelenlét átalakulását jelzi. Ennél csak az jelent nagyobb horderejű változást, hogy a *mobiltelefon egy írógéphez hasonló írószerszám is egyben*. A billentyűkön található számok nem csak tárcsázásra alkalmasak, hanem dátumok, időpontok (ébresztés ideje), kódok (PIN-kód, bankkártyaszám) valódi számok (számológép funkció) begépelésére is szolgálnak. A mobiltelefon még akkor is *ír nekünk*, ha úgy döntünk, csak beszélgetésre használjuk. Megmondja nekünk, hogy a hívott fél éppen elérhető-e vagy sem, az akkumulátor fel van-e töltve, hogy csak 3 eurónyi lebeszélhető pénz maradt a kártyánkon, hogy most hagyjuk el Szlovéniát és lépünk be Horvátország területére, hogy menjünk el szavazni, vagy, - ha muzulmánok vagyunk – hogy ideje Mekka felé imádkozni, és a többi. Itt van tehát a *rendszer*, ami egy olyan dialektikát követ, amit Hegel a telefon és a gépiró egységének fogalmával ragadott

volna meg, nem pedig azok ellentétével. A tézis a vezetékes telefon és a beszéd. Az antitézis a személyi számítógép és az írás. A szintézis pedig a mobiltelefon, amelyben a beszéd és az írás úgy fonódik össze, hogy utóbbi kerekedik felül.

21. GANEA, Alina – NECULA, Gina

Alina Ganea – Gina Necula:

A mobilkommunikáció – egy új diskurzus típus?

Alina Ganea és Gina Necula a galati Dunarea de Jos Egyetem tanársegédei. Az utóbbi időben végbe menő technológiai fejlődés következtében a mobiltelefonok az interakció széles eszköztárát hozták létre, melyek olyan attribútumokkal rendelkeznek, mint az alacsony árak, a tömör megfogalmazás, a távolságtól független azonnali visszajelzés lehetősége, etc. A szerzőpáros előadásában ennek az újfajta diskurzusnak a leírását nyújtja összehasonlítva a kommunikáció más szóbeli és az írott válfajaival, és felvázolják a mobiltelefonok által létrehozott új diszkurzív kategória körvonalait.

22. HACKING, Ian

Ian Hacking:

Kommunikációs műfajok, információs műfajok

Ian Hacking a Collège de France professzora. Mit tesznek velünk a kommunikációs módok? Hogyan változtatják meg az énképünket és ezáltal azt, akik vagyunk, és amivé mint faj válunk – teszi fel a kérdéseket az előadó? A beszéd feltalálása tette lehetővé, hogy emberré váljunk. Az írás feltalálása kitágította lehetőségeinket, és lehetővé tette a logikát. A gondolkodó teremtmény reflektált saját gondolataira, és gondolkodó állatként határozta meg önmagát. De az írás ugyanakkor történelemmel rendelkező élőlényé is változtatott minket. Írásra van szükség a történelemhez, nevezetesen ahhoz a felfogáshoz, hogy az emberekhez kapcsolódó események az időben egyedülállóan jól elrendezettek. Thuküdidész és Arisztotelész az athéni kultúra által kitermelt balesetek, de ugyanakkor az írott világ szükségszerű melléktermékei is egyben.

A nyomtatás feltalálása, épp úgy mint a televízióé, túl van „mcluhanizálva”. McLuhan csodálatosat alkotott, de még ő sem látta előre, hogy az amerikai hadsereg egy elhanyagolhatónak tűnő találmánya globális robbanást okozva az írás, vagy még inkább a gépelés visszatérést idézi elő. Ennek a találmánynak köszönhetően mindenki elkezdett gépelni, ami egy újfajta írástudást, az e-írástudást kényszeríti ránk.

Minden kommunikációs újítás egyszerre von maga után gyarapodást és csökkenést. A nyomtatás az emlékezés művészetének helyébe lépett: többé már nem volt szükség arra, hogy adatok komplex elrendeződését részletesen fejben tartsák. Ki lehetett keresni egy könyvből. A hozzáférhető adatbázis mérhetetlenül megnőtt, ezzel együtt azonban emlékező állatokból olvasó állatokká váltunk. A Google nagyon is hasonló módon járult hozzá az azonnal elérhető és irányíthatatlanná váló adatbázis kiterjesztése mellett ahhoz, hogy lineáris teremtményekből „hiperugrálókká” (*hyper-jumper*) váljunk. Meglehetősen váratlan módon a linearitás végét nem a televízió jelentette, hanem a világháló.

A hétköznapi és megbízható postát sokkal kevesebb figyelemre méltatják, mint a nyomtatást. E nélkül a szerény technológia nélkül nem lett volna a levélregény. A hitellesség mint erény a több rétegű, önmagunkhoz való őszinteség furcsa fajtája, amely a XVIII. század környékén alakult ki Európában – állítják a tudósok. Ez a teljes mértékben új énkép szorosán kapcsolódik a levélregényhez, ami pedig megköveteli a posta létezését. Ezt a kapcsolatot szépen szimbolizálja „Az új Heloise”, amit abban az évben fejezett be Rousseau, amikor Franciaországban létrehozták a vidéki postahivatalokat. És ezzel egy új bűn jött létre: a hiteltelen létezés bűne.

A távíró nagyobb találmány volt, mint a telefon, mivel a kód fogalmát rákényszerítette az emberi elmére. Az első távíró szemafor jeleket használt, és működését 1795-ben kezdte meg, amikor is Párizst és Lyont egy félautomata kapcsolatot biztosító kommunikációs szolgáltatással kötötték össze. Ezután vette át a jeltovábbítás szerepét az elektromosság, és a vizuális szemafor digitális morze-kóddá vált. Ez az 1840-es év a mi információs korunk kezdete. Shannon, a DNA és a többi csak melléktermék. De ismerjük el, hogy ami lehetővé tette a morse kommunikációt, az egy hülye és ronda, elkülönülő betűkből álló ABC, nem pedig egy intelligens és elegáns ideogramma.

De lehet, hogy 1844-re kellene datálni az információs kor kezdetét, amikor Samuel Morse Wahingtonból Bostonba elküldte „Mit mívelt Isten?” üzenetét. És tényleg, fogalma sem volt arról, hogy mit mívelt, nevezetesen az információt. Az európaiaknak éppen úgy fogalmuk sem volt arról, hogy mit fog tenni az emberi öntudattal a postaszolgálat feltalálása. És a Pentagon haditechnikai kutatást és fejlesztést koordináló szakosztálya, a DARPA éppen úgy nem volt ennek tudatában, amikor feltalálta a DARPA Netet.

Hacking nem oda helyezi a hangsúlyt, ahova általában szokták. Vagyis nem a kommunikációs módokhoz kapcsolódó új találmányok technikai teljesítményére. Még csak nem is az emberi szokásokban és eredményekben bekövetkezett radikális változásokra, melyeket minden új médium létrehoz. Hanem sokkal inkább azokra a teljesen megjósolhatatlan, reflexivitásban megnyilvánuló hatásokra, melyeket ezek az új műfajok némelyike kivált. A telefon, amitől nagy dolgokat vártak, semmit sem nyújtott az emberi öntudat számára. Kicsit hasonlított a levélre. A kézbesítés volt az, ami fontossá tette a levelet az öntudat számára. A mobiltelefon egy régi médium új típusú kézbesítési szolgáltatása. Vajon eltöprenghetünk-e a következményein? El, de csakis tévedhetünk. Viszont ha már tévedünk, akkor azt tegyük nagyívűen, mint McLuhan.

A jövő legfőképpen attól függ, hogy mi győzedelmeskedik, a kép vagy a logika. Ha a mobiltelefonok egyre nagyobb mértékben közvetítenek képeket, konzervatívvá válnak, és egy olyan világban találjuk magunkat, amilyen most is, vizuális objektumok térbeli elrendezettségében. De ha a képekről végleg lemondunk a hosszú távú udvarlástól eltekintve (a szexet mindig háttérbe szorítják), akkor úgy változhatnak meg érzékeink, hogy taktilis-vizuális (*tactovisual*) állatokból akusztikus-taktilissá (*acoustotactile*) fejlődünk, mint a denevérek. De bármi is fog bekövetkezni, amikor a mobiltelefonokat olyan nagyszerű módokon fogják összekapcsolni velünk, emberekkel, hogy azok a jelenlegi durva, elektromágneses szerkenyűk helyébe lépnek, akkor válunk kiborgokká.

23. GRAF, Roland

Roland Graf:

Nyomok, helyek és a magától értetődőség – a mobiltelefonokon található tér aspektusai

Roland Graf a sajtó pölteni University of Applied Sciences-en tart „médiamenedzsment” kurzusokat. A Marc Augé által szupermodernitásnak elkeresztelt kort az idő, a tér és az individualitás hármasságának mértéktelensége mellett a közterek társadalmi jelentőségének elvesztése is jellemzi. A „nem-helyek” (*non-lieux*) egyre nagyobb számban jelennek meg. Graf ezekből a jelentőségüket veszített és a nem-megfelelés érzetét nyújtó (*non-identity-donating*) terekből (bevásárlóközpontok, autópályák) indul ki, amikor a mobiltelefon mint médium fogyasztását vizsgálja. A mobiltelefon fontos jellemzői közé sorolja, hogy térhez kötött, az érzékelés médiuma valamint összekötőkapocs a valóság felé. Emellett az U-toposz mellett – melybe a mobilitás helyezi az üzenetek feladóit és befogadóit – egy olyan lehetőséget is vizsgál, amit manapság kizárólag a kereskedelemben hasznosítanak: ez a térinformatika. Az előadásban említésre kerül a fogyasztó gondolkodásának és a helyfüggő szolgáltatásokhoz kapcsolódó tér adatok segítségével történő vizualizációjának lehetősége.

24. HRACHOVEC, Herbert

Herbert Hrachovec:

E-tanulás nudizmus: A kontextusától megfosztott, csupasz tartalom

Dr. Herbert Hrachovec a Bécsi Egyetem Filozófiai Intézetének docense. Előadásának témája az objektumorientált programozás mintájára kialakult számítógépes tanítás. A „tanulási objektum” az oktatás olyan önmagában is működő, moduláris egysége, amely szabadon átemelhető egyik digitális környezetből a másikba és változó körülmények között is alkalmazható. Ennek a moduláris architektúrának és az azt összetartó rendszernek alapvető követelménye a tartalom elválasztása a tartalom oktatási célú használatától. Bár hasonló alapelv érvényes a tankönyvekre és egyéb oktatási anyagokra is, ennek alkalmazása a globális hálózatba kapcsolt tanításra nyugtalanító kérdéseket vet föl. A globalizáció a helyi kontextus leértékelődéséhez vezet, és egy korlátok nélküli, átható tudástománt kínál helyette. A tanulás ugyanakkor társadalmi folyamatokból, az oktatás többszörös formátumainak illetve csatornáinak kifejlesztéséből valamint visszacsatolásból áll. Ezek az események konkrét helyeket és az elvárások meghatározott horizontját követelik meg. A tanulási objektumok talán átveszik a tankönyvek helyét, de nem oldják meg az oktatás központi problémáját: az absztrakt tudás és a szakértelem belső, véletlenszerű mintázatainak közvetítését.

25. JULSRUD, Tom Erik – BAKKE, John Willy

Tom Erik Julsrud – John Willy Bakke:

Szinte látható: vizualizáció és tudásmegosztás a mobil munkahelyen

Tom Erik Julsrud és Erik Bakke a norvég Telenor távközlési vállalat K+F részlegének kutatói. Manapság egyre több üzleti területen figyelhető meg a Manuel Castells által megjósolt mobil munkahely kialakulásának trendjei, melyek legjelentősebb szimbólumaivá az asztali számítógépek és a vezeték nélküli telefonok mobil eszközökre

történő lecserélése vált. Az új mobil munkahely általában technikai, fizikai és szervezeti változásokat von maga után, és melynek jellemzően részét képezik a hordozható és vezeték nélküli technológiák, az egyterű irodák, a rugalmas munkaidőre épülő ütemtervek valamint a projektcsoportokban illetve –csapatokban történő munkavégzés. Ezeket egészíti ki a „virtuális szervezet” összeolvadása az individualitás és mobilitás érzésével. Ezek az átalakulások fontos kihívások elé állítják a társas interakción alapuló közös tudás fejlesztését. A szerzőpáros ezek tükrében tárgyalja a vizualizáció és a tudásmegosztás kérdéseit két olyan tudásintenzív vállalatnál végzett kutatás eredményeinek felhasználásával, melyeknek hasonló kihívásokkal kellett megbirkózniuk a közelmúltban. Továbbá kitérnek arra is, hogy a vizualizáció újfajta megközelítéséből milyen tanulságot vonhatnak le a mobil munkahelyekkel rendelkező szervezetek a tudásfejlesztésre vonatkozóan.

26. KADOOKA, Ken-Ichi

Ken-Ichi Kadooka:

Az SMS és az ortográfia kontrasztív vizsgálata az angol a kínai és a japán nyelvben

Ken-Ichi Kadooka nyelvész a kiotói Ryukoku Egyetemen. A szerző tanulmányában összehasonlítja az angol a kínai és japán nyelvnek az információfeldolgozásban megmutatkozó relatív hatékonyságát az írás terjedelméhez viszonyítva. Az írásjegyeket használó japán és a kínai nyelvet összehasonlítva nyilvánvaló, hogy utóbbi jóval hatékonyabb, mivel ott egy karakter egy fogalmat jelöl, míg a japánban ki kell tenni az esetet kifejező járulékszavakat és a segédigéket is, mely utóbbiak három-négy betűből is állhatnak. A kínaiban a szintaktikai kapcsolatot a szórend fejezi ki, így nincs szükség járulékszavakra. Az angol és a kínai összehasonlításánál nagyjából elfogadható kiindulási pont, hogy egy kínai morféma egy angol szónak felel meg. Ebben az értelemben hatékonyságuk megegyező lesz. A fenti megállapítások helytállóságát a három nyelv képviselői által írt rövid szöveges üzeneteken fogja megvizsgálni a szerző.

27. KATO, Fumitoshi

Fumitoshi Kato:

Mások észlelésének észlelése: tereptanulmány készítés kamerás mobiltelefonokkal

Fumitoshi Kato a japán Keio Egyetem munkatársa. A kamerás mobiltelefonok és a multimédiás üzenetküldés elterjedésével – ami Japánban kiemelkedően nagy népszerűségnek örvend – nőtt azon lehetőségek száma, melyekkel dokumentálni lehet a mindennapi élet történéseit. A kvalitatív kutatási módszerek kontextusában a kamerás mobiltelefonok felfoghatók a terepkutatás új eszközeiként is, mivel különböző nézőpontok összegyűjtését és rögzítését teszik lehetővé fényképek formájában. Továbbá különösen alkalmas az egyének mindennapi tevékenységeibe beágyazódó pillanatok sorozatának megragadására. A fenti állításokat Kato egy Tokió Shibamata körzetében végzett terepkutatással támasztja alá, melyben kutatók egy csoportja készített fényképeket mobiltelefonjával a körzet területén belül. Az így gyűjtött fényképeket arra használták fel, hogy megismerjék a terület sajátosságait, valamint, hogy összevegyék a kutatók eltérő nézőpontjait. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy magának a

terepmunkának a folyamata megváltoztatja a kutató és tárgya között fennálló viszonyt. A módszer egyrészt részvételen alapuló tudásmódot állít elő, másrészt lehetőséget teremt a különböző látásmódokra illetve a mások észlelésének észlelésére történő reflektálásra. Végül az előadó kitér a mobiltelefonban mint a közösségépítés eszközében rejlő lehetőségekre.

28. KATZ, James E.

James E. Katz:

Varázslat a levegőben: A mobiltelefonok spirituális és transzcendens aspektusai

James E. Katz Rutgers University-n működő *Center for Mobile Communications Studies* igazgatója, egyetemi tanár. A spirituális tevékenységek már a barlanglakók idejétől kezdve mindig is fontos részét képezték az emberi életnek. A mai világ racionalitásra és termelékenységre helyezett hangsúlyaival – kritikusok szerint – a morális mélység és értelem van eltűnőben, a vallás pedig lényegtelenné válik. Ezért a veszteséget gyakran a technológiát hibáztatják, a TV, a videojátékok és a számítógépek pedig könnyű célpontul szolgálnak. Más megfigyelők nem látják problematikusnak az ember spirituális otthonának elvesztését, és azt remélik, hogy a technológiát a babona és akár a vallás megszüntetésére is fel lehet használni. Katz beszédében ezeket az egymással versengő nézeteket értékeli, valamint a technológiáról illetve spirituális hiedelmekről alkotott elméleteket teszi meg kritikájának tárgyául. Ezt követően feltárja, hogy a mobilkommunikációs technológiák miként táplálják a spirituális és vallási hiedelmeket. A legtöbb kommunikációs technológiával ellentétben, a mobiltelefonba számos ember spirituálisan is befektet, és egy idő után azt érzi, hogy ezeknek a készülékeknek valamiféle transzcendens hatalmuk van. A mobiltelefont lelki támaszként is használják, sőt, üzeneteket is küldenek vele az ismeretlenbe. Az előadás zárásaként megvitatásra kerülnek a fenti megfigyelések társadalmi vonatkozásai, mint például az emberek – technológia által történő – egyre inkább mobillá és testtelenné válása.

29. KOMAKI, Ryuta

Ryuta Komaki:

Tanulmány a mobil üzenetküldésről a japán fiatalok körében: hogyan konstruálják a technológiát a fiatalok a percepción, a tárgyaláson és az interakción keresztül

Ryuta Komaki PhD hallgató az Illinois Egyetem szociológia tanszékén, aki előadásában arra keresi a választ, hogy vajon a szöveges üzenetküldés az írásnak vagy a beszédnek egy formája-e? A 18–23 éves korcsoportba tartozó tokiói fiatalokkal készített interjúkból kiderült, hogy az SMS-re mint keskenycsatornás kommunikációs médiumra tekintenek a felhasználók, mivel az nem képes non-verbális üzenetek közvetítésére, és ezáltal az érzelmi töltések közvetítésére. Ennek ellenére a mobilhasználók nem tekintenek úgy rá mint az írás egy fajtájára. Épp ellenkezőleg, többségük olyan stratégiák kidolgozására törekszik, melyek lehetővé teszik a gazdag érzelmi tartalmak kifejezését. A kutatásra alapozva Komaki arra a következtetésre jutott, hogy egy technológiához kapcsolódó jellemzőkhöz és jelentésekhez olyan folyamatokon

keresztül jutnak el a felhasználók, mint az előnyök és hátrányok észlelése, melyeknek kezelését más felhasználókkal tárgyalják meg. Az észlelést és a stratégiákat pedig nagy mértékben a másokkal folytatott interakciók befolyásolják, ami végső soron a technológiahasználat módjainak társadalmi szinten történő stabilizálódásához vezet.

30. KONDOR, Zsuzsanna

Kondor Zsuzsanna:

Mobilhasználat és kognitív sokféleség

Kondor Zsuzsanna az MTA Filozófiai Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa. A mobiltelefoniat illető kezdeti kritikus attitűd ellenére, a mobil igen hamar a mindennapok nélkülözhetetlen eszközévé lett. A mobil e gyors adaptációja felveti a kérdést, hogy vajon nem olyan eszközről van-e szó, amely legalább részben, már meglévő készségeinket, adottságainkat aknázza ki, tárja fel. A mobil használata ugyanis megkívánja, hogy használói képesek legyenek többféle helyzetet szimultán kezelni, azaz feltételezi a problémák, perspektívák, viszonylatok, stb. közötti gyors váltást. Másfelől ugyanakkor, gondolataink kifejezés- és közlésmódjában számos lehetőséget kínál: választhatunk az eleven diskurzus, az üzenethagyás csak verbális, képi, vagy akár multimediális formái között.

Mérlegelve a kommunikáció-technológia változásait, ill. az új technológiák alkalmazását és elterjedésük ütemét, felmerül a kérdés, hogy vajon befolyásolja-e, s ha igen mennyiben, ezen eszközök használata a gondolkodást. Merlin Donald kognitív-evolúciós kutatásai, valamint az ún. Torontói Iskola eredményei alapján gondolkodás és a gondolat kifejezésének eszköze közötti szoros és kölcsönös kapcsolat mellett igyekszik érvelni az előadó.

31. KOSKINEN, Ippo

Ippo Koskinen:

Körülölelő hang a mobil multimédiában

Ippo Koskinen a Helsinki Iparművészeti Egyetem tanára, szociológus. A legtöbb multimédiás üzenetküldésről szóló tanulmány a fényképekre fókuszál, holott a legtöbb mobiltelefonnal hangot is lehet küldeni. Hang és kép kapcsolatát a Hewlett-Packard „*Audiophotography*” design-tanulmánya tárgyalta, de mobilkészülékre vonatkoztatva eddig még senki sem vizsgálta ezt a kapcsolatot. Az előadás alapjául szolgáló tanulmány ezt a hiányt kívánja pótolni. A vizsgálódás középpontjában az említett tanulmány által beazonosított hangtípus áll: a körülölelő hang (*ambient sound*), mint amilyen például az utcazaj is. Az előadás a körülölelő hang típusait és funkcióit veszi szemügyre etnometodológiai szemszögből. Az értekezés részben a Don Ihde által kidolgozott „a hangok és az emberi hang fenomenológiájából” építkezik. Az empirikus alapot egy design-tanulmány multimédiás üzenetei képezik, melyeket 2002 nyarán gyűjtöttek Helsinkiben.

32. KROTZ, Friedrich

Friedrich Krotz:

Kommunikáció egy mobilrobottal: felnötté válni az interaktív médiával

Friedrich Krotz professzor az Erfurti Egyetem kommunikációelmélet és társadalmi kommunikáció tanszékén. A számítógép és a digitális kommunikáció egyik nagy ígérete az interaktív média, mely a kommunikáció ösztönzésén keresztül új dimenziókat nyit meg az elképzelhető tapasztalatok területén belül. Ilyenek a számítógépes játékok, a mobiltelefonok prediktív szövegbevitelt lehetővé tevő „T9” szótára, vagy a Tamagochi. Mára az interaktív média egyre nagyobb teret hódít a mobiljátékokon, a navigációs rendszereken és olyan robotokon keresztül, mint a Sony AIBO névre keresztelt kutyára emlékeztető készüléke. Az Internetre Wi-Fi-n keresztül kapcsolódni képes, és MP3-lejátszót tartalmazó robotot azoknak az embereknek szánta a gyártó, akik nem engedhetnek meg maguknak egy igazi háziállatot. Krotz előadása az új média fejlődését tárgyalja, melynek során az AIBO jelenség magyarázó jellegű tanulmányozásából indul ki. Megvizsgálja, hogy az emberek miként integrálják ezt a mesterséges állatot az életükbe, hogyan kommunikálnak vele, és hogy milyen szerepet tölt be életükben. Az előadó végezetül ismertet néhány interaktív médiával folytatott oktatási célú kísérletet is.

33. LAI, On-Kwok**On-Kwok Lai:**

E-tanulás, tudástranszfer és intellektuális kommunikáció a mobilkorban: az infokommunikációs technológiák által közvetített kommunikáció következményei

On-Kwok Lai a japán Kwansai Gakuin Egyetem Politikatudományi Karának tanára, aki az infokommunikációs technológiák (IKT) által közvetített kommunikáció hatásait és korlátait tárja fel az e-tanulás területén. Kiindulásul az új tanulási környezet által örökölt tényezőket veszi szemügyre, melyek a hagyományos osztálytermi tanítás diskurzusai és vitái, a tanárral ill. az osztálytársakkal folytatott kommunikáció és megbeszélés, a házidolgozat-írás és a vitázás. Az előadás első része az új technológiák által létrehozott komplex környezettel foglalkozik, melynek része a non-lineáris kommunikáció, a decentralizáltság, a multimédia megnövekedett szerepe, a szóbeliség és írásbeliség megkülönböztetésének bizonytalanabbá és lényegtelenebbé válása, ami – végeredményben – mind az emberi természet újradefiniálásához vezet. A bevezetés után az új médiatechnológiák (nem)alkalmazásának módjai kerülnek értékelésre. Ezt követi majd a technológiának a tudás ágenseire, a felhasználóra valamint az oktatás pedagógiai kimenetelére tett hatásainak vizsgálata. Az előadás a mobilkorban lejátszódó intellektuális kommunikáció kilátásait érintő kritikai megjegyzésekkel ér véget.

34. LICOPPE, Christian**Christian Licoppe:**

Egymás észlelése a képernyőn és a társadalmi rend konstrukciója a mobiltechnológia által megnövelt köztérekben

Christian Licoppe az Ecole Nationale Supérieure des Télécommunications gazdasági tanszékének munkatársa, aki egy esettanulmányt ismertet egy Japánban zajló, föld-

rajzi helyekhez kötődő (*geo-localized*) mobiljátékról. Az elemzés középpontjában az interakciókat szabályozó konvenciók állnak, melyek a mediatizált találkozások során fejlődnek ki. Ezen belül is külön hangsúlyt kap, hogy miként „látják” egymást a játékosok készülékeiken keresztül, és hogy a játékkal együtt járó földrajzi közelség hogyan válik az SMS-küldés kiváltójává akár ismeretlen játékosok között is. Ezek mellett szó esik azokról a módozatokról, ahogyan a találkozások létrejönnek, és elemzésre kerül az a munka, amit az egyes felhasználók végeznek annak érdekében, hogy a képernyőn megjelenő „látképet” összhangba hozzák valós elhelyezkedésükkel. A képernyőn keresztül történő interakció tipikus mintázatainak leírására és magyarázatára is sor kerül. Az esettanulmányon keresztül képet kapnak a hallgatók arról, hogyan is néz ki egy mobilkészülékek által felnagyított köztér, és hogy milyen társadalmi rend jellemzi azt.

35. MASTERS, Ken

Ken Masters:

Az m-tanulás használatának első szintű megközelítése a fejlődő országokban: az átmenet alapjainak lefektetése az elmélet, a kontextus és az oktatás igényeinek figyelembe vételével

Ken Masters a Cape Towni Egyetem Egészségtudományi Karának munkatársa, aki egy, az intézményen belül lefolytatott kísérleti projektet ismertet előadásában, melynek az volt a célja volt, hogy elindítsa a mobiltechnológia felhasználását az egyetem működésén belül. Az dél-afrikai egyetem Egészségtudományi Karán 2004 augusztusában vetődött fel annak az igénye, hogy új alapokra helyezték a diákokkal folytatott kommunikációt. A 2005 januárjában induló projekt a jelenlegi m-learning elméletekre, és gyakorlatokra, valamint az adott lehetőségekre épít és a kurzusok illetve a diákok igényeit próbálja kielégíteni. A kommunikáció platformjának a mobiltelefont választották, amit elsődlegesen adminisztratív tevékenységek (kurzusok felvétele, törlése, módosítása, teszteredmények közzététele, stb.) elvégzésére tettek alkalmassá. Továbbá célul tűzték ki maguk elé, hogy felkészítsék a diákokat és a személyzetet a mobilkommunikáció oktatásban történő széleskörű használatára. A projekt jelentősége, hogy modellt továbbfejlesztve, követhető mintaként szolgálhat más, harmadik világbeli egyetemek számára ahhoz, hogy megtegyék az első lépéseket az m-tanulás alkalmazások bevezetése felé.

36. MIFSUD, Louise

Louise Mifsud:

Tenyérnyi technológia az osztályteremben: középpontban az írástudás

Louise Mifsud a norvég Agder Egyetem Információs Rendszerek Intézetének PhD hallgatója. Az írástudás fogalma a kommunikációs eszközökkel együtt változik. A legújabb kommunikációs technológiák kialakulásával a digitális írástudás fogalma jelent meg, ami arra utal, hogy a társadalomnak egy újfajta írástudásra van szüksége, ill. hogy a diákok életkilátásai nagyban függnék az új technológiák használatában való jártasságtól. A digitális írástudás által létrehozott új dimenziók és jellemzők között találjuk a kibertérben történő navigációs tudást, valamint az egyes feladatok elvégzése

során felbukkanó információk és digitális artefaktumok értékeléséhez szükséges jártasságokat. Az előadás egy olyan norvég általános iskolában végzett tereptanulmányt ismertet, ahol a mobiltechnológiának a tanításban történő alkalmazásával kísérleteznek. Az előadó azt az álláspontot képviseli, hogy a technológia által biztosított lehetőségek mellett annak percepciója és a személyes tapasztalat is befolyásolja a használat mikéntjét.

37. MILRAD, Marcelo

Marcelo Milrad:

A mobiltechnológia-használton alapuló tanulást és kommunikációt segítő új utak felfedezése

Marcelo Milrad a svéd Växjö Egyetem Matematika és Rendszertervezés Karán működő *Center for Learning and Knowledge* munkatársa. A kommunikáció és számítástechnika manapság megfigyelhető eszközzintű (mobiltelefonok és PDA-k) konvergenciája – kiegészülve a mobilitással és a mobilkészülékek mindenütt jelen lévőségével – jelentős paradigmaváltást idéz elő a számítógép-használat és az információhoz való hozzáférés területén belül. Ennek következtében a mobiltelefonok nagy teljesítményű, interaktív, multimédiás egységekké válnak, melyek új lehetőségeket teremtenek a tanulás, az együttműködés és a kommunikáció innovatív módjainak támogatására. Milrad főbb kérdései, melyekre választ keres előadásában, hogy ez milyen változásokat fog előidézni a tanulásban és a tanításban? Milyen forgatókönyvek és alkalmazások fognak megjelenni? Léteznek-e irányelvek ezek tervezésére? És végül, miként ragadhatóak meg a problémák és valósíthatóak meg a lehetőségek? Az előadás ennek megfelelően számba veszi a múlt sikereit, a jelenleg folyó erőfeszítéseket, és a jövő kihívásait. Részletesen ismertetésre kerülnek a Svédországban folyó MUSIS projekt eredményei, melynek elsődleges feladata mobil multimédiás szolgáltatások fejlesztése és értékelése. Az előadás célja, hogy hozzájáruljon a modern, interaktív technológiákat integráló, tanulást támogató IT-rendszerek tervezéséhez szükséges keretrendszer kidolgozásához.

38. MUSGROVE CHAVEZ, Marcela Christina

Marcela Christina Musgrove Chavez:

Mobil nélkül Atlantában

Marcela Christina Musgrove Chavez az atlantai Georgia Institute of Technology hallgatója. A konferencián tartott előadásában a mobiltelefonnal nem rendelkező emberek körében végzett feltáró jellegű, kvalitatív tanulmányát ismerteti. Az atlantai térségben élő 15 emberrel készített felmérésben arra próbál fényt deríteni, hogy milyen okok húzódnak meg a nem használat mögött, milyen tényezők vehetik rá ezeket az embereket arra, hogy használókká váljanak valamint, hogy milyen attitűdöt tanúsítanak a nyilvános helyen történő telefonálás iránt.

39. NEMES, László

Nemes László:

Távcsövek, kamerák és természetfilmek: Utak egy újfajta tudományfelfogás felé

Nemes László filozófus, a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrumának Magatartástudományi Intézetében tanársegéd. Napjainkban mind több kognitív tudós és filozófus gondolja úgy, hogy a képiségnek meghatározó szerepe van megismerésünkben. Ennek a felismerésnek természetesen jelentős kihatásai vannak a tudományfilozófiára, tudománytörténetre és tudásszociológiára is. Ezen területek hagyományosan elsősorban a fizika, a kémia, újabban pedig az evolúciós elmélet filozófiai kérdéseire és történetére koncentrálnak. Jóllehet a képiség gondolkodásunkban betöltött lényegi szerepe ezen diszciplínák vizsgálatából is nyilvánvalóvá válhat, az előadó véleménye szerint, a tudományfilozófusok által eddig jórészt elhanyagolt tudományterület, a komplex állati és emberi viselkedés evolúciós szemléletű kutatására szerveződött etológia talán minden egyéb tudományágnál alkalmasabbnak mutatkozik annak demonstrálására, hogy a képiség milyen meghatározó szerepet tölt be tudományos életünkben. Az etológia fejlődése elképzelhetetlen a vizuális technikák (a távcsövektől a fényképezőkön és kamerákon át a modern mobil-kommunikációs lehetőségekig) megjelenése nélkül. Az előadásban az etológia klasszikus alakjainak a képiséghez való viszonyát tárja fel Nemes, valamint kitér azon újabb fejleményekre, amik az újabb technikák, valamint a természetfilmek gyors elterjedése és népszerűvé válása révén mentek végbe az etológián belül, végül pedig néhány általános ismeretelméleti és tudományfilozófiai következtetést von le ebből.

40. NYÍRI, Kristóf**Nyíri Kristóf:**

Kollektív gondolkodás

Nyíri Kristóf az MTA Filozófiai Kutatóintézetének igazgatója, a T-Mobile/MTA közös interdiszciplináris társadalomtudományi kutatás irányítója. Előadását azzal a megállapítással indítja, hogy – a mobilon immár mindenkor és mindenütt elérhető – internet közegében a folyamatos hálózott kommunikáció kibontakozása tetemesen megnövelte problémamegoldó képességünket mind a gyakorlat, mind az elvontabb elmélet szintjén. Újfajta kollektív gondolkodás jött létre. A nyereségek nyilvánvalóak; ám nem érnek-e bennünket veszteségek is? Egy befolyásos érvelés szerint, amely a 2004-es budapesti mobilkommunikációs konferencián is fölbukkant, a folyamatos kapcsolat – a szellemi magány tartósabb szakaszainak hiánya – óhatatlanul a gondolkodás felszínességéhez vezet. Az előadás szembeszáll ezzel az érveléssel, amennyiben rámutat, hogy (1) a "magány" szónak csak valamely adott kommunikációs technológia háttere előtt van megfogható jelentése – a könyv megigéztjének magánya más, mint a duzzogó Akhilleusz magánya, vagy az üzenetekre hiába váró SMS-ező magánya; (2) a "felszínesség" pusztán metafora, az önmagában ugyancsak kétes "mélység" metafora kiegészítője, mely utóbbihoz viszont alighanem a hangtalan olvasás tapasztalata által sugallt "elmélyedés" metafora vezet – Platón és a peripatetikusok még úgy vélték, hogy valódi megvilágosodást csak az eleven párbeszéd hozhat, miközben Descartes 1619–1620 telére eső nevezetes bajorországi visszavonulásának filozófiai következményei persze száralmasak; (3) a magányos gondolkodó elméjében a logika szabályai csak kényszerű helyettesítői a hiányzó beszélgetőtársak néma hangjának: amint azt Heidegger és Wittgenstein, az írásbeliség-utáni kor filozófusai

felfedezték, a gondolkodás alapvető hordozója a nyelvközösség – a gondolkodás, mindenekelőtt és mindvégig, kollektív teljesítmény.

41. OK, HyeRyoung

HyeRyoung Ok:

Mozi a kezekben, mozi az utcán: a koreai mobil(telefonos) mozi konvergenciájának esztétikája

HyeRyoung Ok PhD hallgató a Dél-Kaliforniai Egyetem Mozi és Televízió Karán, szakterülete a kritikai tudományok. Az előadás tárgyát a „mobilmozi technológia” esztétikája és kulturális hatásai képezik különös tekintettel a koreai *Mobile (phone) Cinemára* a mozi történetének és a médiakonvergenciának a kontextusán belül. A kifejezetten mobiltelefonokra készülő digitális filmek kereskedelmi gyűjtőkategóriájaként megismert *Mobile Cinema* elemzésével az előadó célja, hogy feltárja a szóban forgó médium formális jellegzetességeit, a közönség megszólításának módjait és az egyedi nézői élményt. Ok egyik fő állítása, hogy a mobilmozi úgy fogalmazza át az összes azt megelőző média konvencióit, hogy közben létrehozza a saját, csak rá jellemző szabályait és jellegzetességeit. Továbbá felméri a *Mobile Cinema* technológiai paraméterei által megváltoztatott nézői élmény jelentőségét. Az előadás legfőbb célja, hogy olyan állításokat fogalmazzon meg, melyek diskurzusokat generálhatnak a mobilkultúra elméletének, valamint a digitális média esztétikájának területén egyaránt.

42. OKABE, Daisuke – ANDERSON, Ken – MAINWARING, Scott – ITO, Mimi

Daisuke Okabe, Ken Anderson, Scott Mainwaring és Mimi Ito:

A helyfüggő mobloggolás mint módszer: új nézetek a személyes, társas- és mobiltechnológiák használatáról és gyakorlatáról

Ken Anderson és Scott Mainwaring az Intel People and Practices Research laboratóriumának kutatói, Daisuke Okabe és Mimi Ito a Keio Egyetem kutatóintézetének munkatársai. Előadásukban egy Londonban, Los Angelesben és Tokióban lefolytatott kutatásról számolnak be, melyben kvalitatív módszerekkel végeztek összehasonlító vizsgálatokat az összes olyan technológia körében, amelyet az emberek a környezetükkel folytatott interakcióra használnak a mindennapjaik során. Az előadás fő témája maguk az alkalmazott módszerek: *photo elicitation, contextual interview, diary studies, shadowing*. Külön figyelmet szentelnek majd annak az új módszertannak az ismertetésére, melynek során GPS-szel ellátott kamerás telefonokon keresztül az emberekkel és tárgyakkal lefolytatott interakcióikat mobloggolták el a résztvevők a kutatóknak. A helyspecifikus mobil blogokból hatalmas méretű adatbázis állt össze arról, hogy a kutatás résztvevői hogyan látják és vélekednek a mindennapi élet interakcióiról, melyek összevethetőek a párhuzamosan vezetett naplók, és rögzített hangfelvételek szöveges adataival. A kutatás eredményei szolgáltatják a bizonyosságot arról, hogy a GPS moblogok hasznos eszközei az új mobil életstílus kutatásának.

43. OKSMAN, Virpi

Virpi Oksman:

Mobilvideó a digitális képi kultúrában

Virpi Oksman a Tamperei Egyetem vezető kutatója, társadalomtudós. Előadásában a videokamerával felszerelt mobiltelefonokkal készült klipek készítését és cseréjét vizsgálja empirikus módszerekkel. A tanulmány kitér a mobilvideónak a finn digitális képi kultúrában betöltött szerepére, valamint etnográfiai leírást ad a 18-25 ill. 55-70 éves korcsoportot jellemző vizuális tartalmak újonnan megjelent típusairól. A Tamperei Egyetemen 1997 óta folyó, technológiahasználatot vizsgáló longitudinális kutatások alapján leszűrhető, hogy megjelent egy erőteljes trend, ami a digitális kommunikáció vizualizációjának irányába mutat, és ami az MMS, a digitális kamerák és a webkamerák elterjedésével indult meg. Az egyetem által 2004-ben lefolytatott kutatásból kiderült, hogy a fiatalok az MMS üzeneteket arra használták fel, hogy képi tartalmakat generáljanak olyan különböző weboldalakra, mint az IRC-szajtok, és a képeket tartalmazó blogok. A fiatalok és idősek egyaránt felhasználták webkameráikat arra, hogy élő felvételeket sugározzanak a webre ismerőseik számára az aktuális időjárásról, természeti jelenségekről vagy társasági eseményekről. A 2005-ös kutatás nyomon követi a digitális képi kultúra fejlődését, különös tekintettel a médiatartalmak előállítására ill. a videokommunikáció szerepére az emberi interakciókban.

44. PARAGAS, Fernando

Fernando Paragas:

Gépeid be a kulcsszót, töltsd le és mentsd el! A mobiltelefon hirdetések mint a telefonok és a technológia iránt tanúsítandó attitűd és a vele kapcsolatos képességek fejlesztői

Fernando Paragas adjunktus a University of Philippines Tömegkommunikáció Karán és doktorandusz hallgató az Ohioi Egyetemen. A fülöp-szigeteki médiában látható mobiltelefon hirdetéseknek – melyek értékhozzáadott és multimédiás szolgáltatásokat akarnak eladni – szinte mindegyike tartalmaz arra vonatkozó iránymutatást, hogy miként kell regisztrálni, letölteni és fizetni. Paragas szövegelemzéssel kimutatta, hogy ezek a reklámok olyan tömegmediális broszúraként működnek, melyek nem csak azt mutatják be és tanítják meg a nézőknek, hogy miként kell használni ezeket a szolgáltatásokat, hanem hogy mennyibe kerül maga az információ. Ez két olyan téma, ami fontos egy olyan országban, amely a gazdaság fejlesztése során építeni akar a magas fokú technológiai jártasságra. Az előadás ezt az attitűd- és képességformáló hatást járja körül behatóan a mobiltelefon és az általában vett technológia használatának kapcsán.

45. PESCHL, Markus F.

Markus F. Peschl:

A filozófia és a mobilkommunikáció szerepe a tanulás, a megismerés és az individuális műveltség folyamataiban

Markus F. Peschl a Bécsi Egyetem Filozófiatudományi Tanszékének docense, aki előadásában kognitív és oktatási szemszögből vizsgálja annak a több kutatás által is megfogalmazott jelenségnek az okait, amely röviden a megértési és tanulási kompetenciák eróziójaként foglalható össze. A romlás olyan különböző területeken nyilvánul meg, mint a komplex kölcsönösségi viszonyok megértésének, valamint az egyes jelenségek mélyebb jelentésrétegeibe való behatolás képességének hiánya. Az előadásban egy olyan megoldási javaslat hangzik el a probléma orvoslására, amelynek központi magját egy tanulási/tanítási folyamatokra vonatkozó, többszintű metamodell képezi. Az első szinten egy „szimpla visszacsatolós tanulásról” lehet beszélni a megismerő és környezete között. A második szinten, amelyben „dupla visszacsatolás” található, kap szerepet a filozófia a maga reflektív, paradigmatis és mély megértést biztosító kognitív rendszerével. A „tripla visszacsatolós” tanulási folyamatban lép be a modellbe a mobiltechnológia, ami egyfajta folyamatosan jelen lévő társként funkcionál a mindenütt jelen lévő tanulási folyamatokban az egyéni művelődés számára.

46. PRESTON, John

John Preston:

Vajon az elmém része-e a mobilom?

John Preston a University of Reading filozófia tanszékének vezetője. Clark és Chalmers tételei kimondják, hogy (a) amikor emberek megfelelően kapcsolódnak rajtuk kívül álló entitásokhoz, az egész elrendezés egy önálló kognitív rendszert alkot és (b) a szubjektum gondolati jelenségeit részben környezetének jellemzői hozzák létre. Az „aktív externalizmus” és a „kiterjesztett elme” téziseiként ismert megállapításokból vont a később Clark azt a következtetést, hogy az így létrejövő kognitív rendszernek a mobiltelefon éppen olyan valóságos összetevője lehet, mint használójának elméje. Preston vitába száll a szerzőpáros számítógépre és a gondolkodásra vonatkozó kijelentéseivel, valamint a kognitív rendszer koncepciójával. Ugyanis ez az elmélet két dologban téved. Abban, hogy az organizmus kogníciója és képességei között konstitutív helyett oksági kapcsolatot feltételez, továbbá abban, hogy a megismerés és az általa felhasznált testen kívüli források közötti kapcsolat tisztán oksági, nem pedig normatív. Az előadó a fenti állításokkal a „deflációs alternatívát” (*deflationary alternative*) helyezi szembe, amely azt állítja, hogy ezek a források pusztán eszközök, és nem az elme részei. Az aktív externalizmus kijelentéseit csak akkor tartaná érvényesnek, ha azt állítaná, hogy a kognitív rendszerek testen kívüli összetevői nem valóságosak, hanem közvetett módon kognitívak.

47. RELIEU, Marc

Marc Relieu:

Valós idejű rajzolás és kézírás mobiltelefonokon: néhány társalgási jellemző

Marc Relieu a CEMS/EHESS és a France Telecom K+F részlegének kutatója. A mobiltelefon tudományok számos lehetőséget kínálnak annak kutatására, hogy az interakciós gyakorlatok miként értelmezik az új kommunikációs lehetőségeket. Az aszinkron üzenetküldő rendszerek mellett, melyek megengedik a szöveg és a kép művészi

kombinációját, az új azonnali üzenetküldő (IM) szolgáltatások lehetővé teszik a rajzok és a kézzel írott szövegek összeolvadását, valamint azt, hogy ezek valós időben elküldhetők legyenek érintőképernyő használatával. Az előadó az alkalmazott párbeszédelemzés használatával vizsgálja meg ezeket a kézirásos üzeneteket, továbbá kifejti, hogy miként lehet a rajzokat szisztematikusan és dinamikusán összekapcsolni a szövegekkel azon a kommunikációs környezetben belül, melynek létrehozásához hozzájárulnak. A kézzel írott üzenetek és rajzok végtelenül sok új kombinációjának előállításáról – melyet figyelemfelkeltés, kommunikációs cserefolyamat elindításának, értékelés vagy egy új téma bevezetésének céljából hoznak létre –, kiderül, hogy végső soron egy endogén, játék-jellegű gyakorlatot szolgál.

48. RIVIÉRE, Carole

Carole Rivière:

Látás és írás mobiltelefonnal: a szociabilitás új formái az interperszonális kommunikációban

Carole Rivière a France Telecom SUSI laboratóriumának kutatója, szociológus. Előadásának alapkérdése, hogy miként jellemezhetőek a szociabilitás, avagy a társas hajlam új formái, melyek a mobiltelefonokkal együtt jelentek meg, valamint hogy miként érthető meg a társadalmi kapcsolatok evolúciójára tett hatása? A szöveg, kép és a kommunikáció idején keresztül megnövekedő kommunikációs módozatok és médiumok száma – függetlenül attól, hogy valós idejűek vagy aszinkronikusak – hatással vannak kommunikációink mikéntjére és arra, ahogyan a másokhoz fűződő viszonyainkat érzékeljük. A mobiltelefonoknak köszönhetően megnőtt kommunikációs módok valamint a másokhoz fűződő időbeli kapcsolataink reprezentációjában bekövetkezett változások megfigyelésére alapozva az előadó az SMS-használat példáján az írott, a kamerás mobiltelefon-használaton keresztül pedig a vizuális kommunikációt érő kihívásokat vizsgálja.

49. SÁNDOR, Klára

Sándor Klára:

A megértés összefutó és széttartó útjai: hogyan értjük meg egymást SMS-ben?

Sándor Klára a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Karán működő Magyar Nyelvi tanszékének tanára. Az SMS sajátossága, hogy írásban megjelenő, de a szóbeliségre jellemző jegyeket mutató szöveg. Ennek a körülménynek különös jelentősége van, ha megfontoljuk, hogy az írásbeliségre jellemző jegyek funkcionálisak. Az explicitebb kidolgozás, a pontosabb és részletezőbb körülírás nem egyszerűen adottságok, melyek annak köszönhetőek, hogy több idő van az írott szövegek megalkotására, hanem jól meghatározott feladatuk van: azokat a kontextuális elemeket helyettesítik, amelyek a szóbeliségben jelen vannak, és nagymértékben segítik a megértést. Hogyan értjük akkor meg egymást SMS-ben, ha hiányoznak a kontextuális elemek, és nem pótolja őket az írásbeliségre jellemző kidolgozottság sem – teszi fel az előadó a kérdést?

A modern – kognitív és társalgáselemzésre alapuló – nyelvészetben a „megértésnek” fokozatai lehetnek, és valójában nem beszélhetünk „teljes” megértésről. Azért nem,

mert az értelmezéshez a nyelvben elhangzó szavak csak minimális segítséget adnak: az értelmezés oroslánrészét nem az explicit szavak, hanem az általuk hordozott nem-explicit jelentésrétegek adják. Ezek a jelentések származhatnak a hagyományosan „nonverbális jelek”-nek nevezett tartományból, a fizikai környezetből, az alkalomból; a jelentések egy része pedig az expliciten elhangzó szövegből bontható ki egyszerű logikai műveletek segítségével. Részben azok a jelentések tartoznak ide, amelyeket az előző jelentésrétegek aktiválnak, és vagy kulturálisan örököljük őket, vagy az értelmező saját élettörténetében szerzett tapasztalatokhoz kapcsolódnak. Ebben a keretben azt mondhatjuk, hogy a beszélő és a hallgató értelmezése annál közelebb áll egymáshoz (annál jobban „értik egymást”), minél több a közös előismeretük.

Az SMS-ben az értelmezést segítő tartományokból a nonverbális jelek nagyrészt épp úgy hiányoznak, mint az SMS küldőjének aktuális fizikai környezetére vonatkozó ismeretek. Így az értelmezés legnagyobb része a logikai műveletekhez, illetve a közös előismeretekhez kapcsolódik – csakúgy, mint a szóbeliség egyéb változataiban.

Mindebből azt a hipotézist lehet fölállítani, hogy ha az SMS-beszélgetésekben gyakoribbak a félreértések, mint egyéb beszélgetésekben, akkor ez nagyrészt a nonverbális nyelvi elemek hiányából származik. Az előadásban ennek a hipotézisnek az empirikus adatokkal történő igazolhatósága kerül megvitatásra.

50. SCHNEIDER, Henrik

Schneider Henrik:

Dolgozói tudásvesztés és tudásfelújítás a mobil távközlési iparban

Schneider Henrik a Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem végzős PhD hallgatója, és a Harvard Egyetem Berkman Center for Internet & Society Research Fellow-ja. – A munkahelyeket különösen érinti a jelenleg is zajló, felfokozott ütemű információs- és kommunikációs-technológiai forradalom. Az előadás bemutatja, hogy mik az új eszközök elsajátításának kognitív problémái és melyek az alkalmazottak legjellemzőbb reakciói. Foglalkozik továbbá azzal, hogy a klasszikus oktatási és ösztönzési eljárásokon túl, hogyan segíthet a tudásmenedzsment az akadályok leküzdésében. Esettanulmányként a szerző saját tudásmenedzsment felmérése szolgál, amelyet mindhárom magyar mobilszolgáltatónál elvégzett. Az eredmények egyértelműen mutatják, hogy a tudásmenedzsment mára fontos eszköze az üzletmenetnek és a versenyelőny kialakításának. A korábbi évek (jellemzően technikai okokra visszavezethető) technológiai szemléletét folyamatosan az ember-központú szemlélet veszi át. A jelenleg legfontosabb kérdések általában a dolgozói aktív (tudásmegosztó) részvétel erősítése és a hatalmas információ és tudásmennyiség megfelelő (használható) kezelése. Az előadás végezetül foglalkozik a tudásmenedzsment kutatások néhány egészen új fejleményével, illetve felveti a munkahelyi technológiaváltások problémáinak kezelésében szükséges kormányzati szerepek kérdését.

51. SCHNORF, Sebastian

Sebastian Schnorf:

Mint szöveg a kedvenceknek: diffúziós hálózatok a mobilkommunikációban

Sebastian Schnorf a Zürichi Egyetem média és kommunikáció szakos hallgatója, emellett felhasználói felméréseket végez a Swisscom távközlési vállalatnak. Schnorf előadása a társadalmi hálózatok mobiltelefonokon keresztül történő újratermelésével foglalkozik. Vizsgálódásának empirikus bázisát egy iskolai osztály tanulóiból és kommunikációs partnereikből álló csoporton belül megjelenő tranzakciós adatok képezik. Erre építve kerül bemutatásra a mobilkommunikációs társas hálózatok jellemzőinek leírása. A további elemzés kísérletet tesz annak feltárására, hogy ezek a jellemzők miként hatnak az olyan új szolgáltatások csoporton belüli diffúziójára, mint az MMS és a mobilinternet alkalmazások. A társadalmi hálózat-elemzés eredményei azt mutatják, hogy a személyes hálózatok homogén összetételűek, egyénenként eltérőek és dinamikus jellemzőkkel is bírnak. Schnorf előadásában kitér a használók és nemhasználók, illetve a személyes jelenlét és a mobilkommunikáción alapuló hálózatok közötti különbségekre, valamint a mobilkommunikáció társas struktúrája és az egyéni felhasználás mögött meghúzódó viselkedés közötti kapcsolatra.

52. SHARPLES, Mike

Mike Sharples:

A tanulás mint beszélgetés: az oktatás átalakítása a mobilkorban

Mike Sharples az Birminghami Egyetemen működő Oktatástechnológiai Kutatócsoport vezetője, egyetemi tanár, aki előadásában egy, a mobiltechnológia oktatásban történő alkalmazásához szükséges elméleti keretrendszert vázol fel. Alapvetése, hogy egy ilyen keretrendszernek fel kell ismernie a kommunikációnak a világ megértésében betöltött szerepét, valamint az eltérő perspektívák tárgyaláson alapuló megállapodásait. Ezeket túl érzékeltetnie kell a kontextus fontosságát a jelentésteremtésben, illetve a digitális hálózatok átalakító hatását, amit a kultúrákon és életkorbeli határokon átívelő virtuális közösségekre gyakorolnak. A mobiltanulás elméletéhez vezető úton az első lépés, hogy a tanulást a kontextusba helyezett párbeszédén keresztül történő „megismerési” folyamatként fogjuk fel. Ez a „radikális konstruktivizmus” a tanulás fogalmát konstruktív folyamatként, az egyéni túlrá terjeszti ki, és azt írja le, ahogy a szervezetek, közösségek és kultúrák tanulnak illetve fejlődnek. Ez az átfogalmazás eltávolítja az osztálytermi oktatás szilárd talapzatát, és a folyamatos tárgyaláson és felfedezésen keresztül történő tanulás kibernetikai folyamatával helyettesíti azt. Ez egy kihívás a hagyományos iskolarendszer számára, ugyanakkor lehetőséget nyújt a mobilhálózati technológiák számára, hogy áthidalja a formális és kísérleti tanulás között tátongó szakadékot.

53. SMITHERAM, Jan

Jan Smitheram:

A mobilitás architektúrája: a szubjektivitás kérdése

Jan Smitheram PhD hallgató a Melbourne-i Egyetem Építészeti, Építőipari és Épülettervezési szakán. Jelen előadás központi témája, hogy a mobilitás metaforája milyen szerepet tölt be a gondolkodás alakításában, valamint hogy miként van jelen a tér – különösen az építészeti terek – átalakítására irányuló törekvésekben. Az építészettel elméletben és gyakorlatban foglalkozó szakemberek és gondolkodók átalakuló

félben lévő diskurzusaiba és gyakorlataiba egyre növekvő mértékben épül be a mobilitás, aminek retorikája és építészeti elemekké történő konvertálása szorosan kapcsolódik a szubjektivitás megkérdőjelezéséhez. A jelenség körbejárásához Smitheram két installáció projekt (a Site of Reversible Density és a grundeikandini.teckert) összehasonlítását végzi el. A két példából kiindulva az előadás megvizsgálja, hogy a mobilitás metaforája és annak az építészetben történő megnyilvánulása miként szabadítja fel és homályosítja el a szubjektivitás újragondolásának módjait. Továbbá a „mobilitás-szubjektivitás” fogalompár hogyan tesz lehetővé egy mélyrehatóbb megértést arról, hogy a szubjektumok miként alakítják ki az identitásukat a különböző diszkurzív folyamatokhoz illetve térbeli gyakorlatokhoz kapcsolódóan.

54. SRIVASTAVA, Lara

Lara Srivastava:

A tudás terjesztése és megszerzése a mobilkorban

Lara Srivastava a Nemzetközi Távközlési Unió (ITU) politikaelemzője, aki előadásában az új technológiai lehetőségek ellenkező irányú hatásait vizsgálja az információhoz való hozzáférés valamint a tudásfelhalmozás vonatkozásában. Kiinduló megállapítása, hogy az információ megszerzése csak az egyik út, ami a tudás megszerzéséhez vezethet. Továbbá az információ mennyiségének növekedése nem szükségszerűen vezet a tudásbázis ugyanakkora mértékű növekedéséhez, sőt hátrányosan befolyásolhatja azt elhomályosítva az adatok és tények mögött meghúzódó lényegi elemet, a jelentést. Ez azt a kérdést veti fel, hogy vajon a mobilkor nyújtotta új keletű lehetőségeket nem veszélyeztetik-e a magukból az innovációkból fakadó negatív fejlemények? A technológiai változás kontextusában megkötött „fausti alku” fogalmából kiindulva az előadás feltárja, hogy az új technológiák megjelenése miként erősít fel meghatározott, „kívánatos” jellemzőket (azonnali és könnyű információszerzés, előre meghatározottság, személyre szabottság), melyek közül több gátolja is egyben a korábbi technológiák olyan pozitív jellemzőinek érvényesülését, mint az aktív tudáskeresés, a képzelőerő, az absztrakció és az esetleges tanulás. Végül az előadó kitér az információterjesztés monopolizálásából valamint az információs írástudás egyenlőtlen eloszlásából fakadó veszélyekre.

55. STALD, Gitte

Gitte Stald:

Kreativitás és innováció: a dán fiatalok mobiltelefon-használatának aspektusai

Gitte Stald a Koppenhágai Egyetem film- és médiatudományok tanszékének adjunktusa. A kutató előadásának középpontjában a dán fiatalok mobiltelefon-használatának innovatív és kreatív módozatai, azok elsajátításának folyamatai illetve a mögöttük meghúzódó motivációk állnak. Egy, a 15-24 éves dán fiatalok körében folytatott friss kutatás kimutatta, hogy – a közhiedelemmel ellentétben – csak nagyon kis hányaduk tekinthető rogersi értelemben innovátornak vagy korai felhasználónak annak ellenére, hogy a csoportra általában jellemző a médiatechnológia iránti érdeklődés, nyitottság és pozitív attitűd. A felhasználó szemszögéből vizsgálva a technológiahasználat problémáját, nyilvánvaló, hogy nagy mértékű innovációt és „kutatási munkát”

végeznek a felhasználók a mobiltechnológia mindennapos használata során. Ez azonban felveti azt a kérdést, hogy mennyire kell újszerűnek lennie az „innovatív használatnak”. Stald kutatása kimutatta, hogy az innovatív és kreatív felhasználási módok nagy része alapszinten is felfedezhető, melyek magukban foglalják a technológiai megoldások felfedezését illetve az adott alkalmazások használatának új módjait, melyek kapcsolódhatnak a tervezés során beépített funkciókhoz és a tervezés során előre nem látható használati módokhoz is.

56. STRIZZOLO, Nicola

Nicola Strizzolo:

A krétától a szilikonig – a tanulás új társadalma felé

Nicola Strizzolo az Udinei Egyetem PhD hallgatója, szakterülete a kommunikáció, a média és az identitás szociológiája. A távtanulás társadalmi elemzésének figyelembe kell vennie (a) a számítógép közvetítette kommunikációt (CMC), (b) a megosztott környezeteket-szituációkat és (c) azoknak az embereknek a szerepét, akik a tudást közvetítik. A „szituatív cselekvés elméletének” nézőpontjából tekintve a témára egyértelműen megnyilvánul a „kulturális leleményességre” (*cultural artifice*) épülő megosztott szituációk felépítésének fontossága a távtanulás részét képező tanár-diák közti számítógép közvetítette kommunikációban. A távtanulásban résztvevő, különböző motivációjú diákok szituációértelmezése gyakran nincs összhangban a tanár tradicionális értelmezésével, ami félreértésekhez vezet a kommunikáció során. A kommunikáció definiálása – amire a megosztott szituációk és az együttműködés épül – azáltal válik nehezzé, hogy a tanulási folyamatot nem csak a gépek közvetítik, hanem az oktató is. Ennek eredményeképpen a gépek átlátszatlanságától (*non-transparency*) átérünk az osztály átlátszatlanságáig, és eljutunk a tanítási környezet paradoxonjához, amiben a tanár nem látja osztályát, az osztály pedig nem látja tanárát. Mégis, a diákok érzékelik az oktató és a tananyag jelenlétét abbéli törekvésükben, hogy sikeresen abszolválják a vizsgát, a tanár viszont nem érzékeli az osztályt osztályként. Az előadás ennek a problematikának a körüljárásával foglalkozik.

57. SUGIYAMA Satomi

Satomi Sugiyama:

Vizuális képek és a mobiltelefon-kommunikáció

Satomi Sugiyama doktorandusz a New Jersey-i Rutgers Állami Egyetem Kommunikáció Tanszékén. A mobiltelefon több értelemben is a vizuális kommunikáció eszközévé alakult át az utóbbi időben. Először is, a mobilosok egyre gyakrabban használnak a szavak helyett képszerű ikonokat. Ezeket egészítik ki a fényképek és a videofelvételek mint a mobilkommunikáció integráns, személyközi részei. A mobiltelefon ugyanakkor a személyes és nyilvános terekben történő megjelenésbe és (test)-mozdulatokba is beépült. Vagyis a telefonhasználat módjai a „látás” és láttatás objektumává is váltak. Utóbbi értelmében a mobiltelefon szorosan kapcsolódni látszik a divat megnyilvánulásainak folyamataihoz. Az előadás alapját képező tanulmány célja – a fenti megállapításokból kiindulva –, hogy magyarázatot találjon a mobil-

telefon vizuális kommunikációs eszközként történő felhasználási módjaira. Az adatgyűjtés módszere a fókuszcsoporthoz interjú volt, melyben japán és amerikai fiatalokat kérdeztek meg. Az előadásban a két különböző kultúrából származó csoport közti különbségek és hasonlóságok is fel lesznek tárva.

58. SPRAKE, Juliet – ROGERS, Peter

Juliet Sprake – Peter Rogers:

Evolválás és involválás: dinamikus, részvételen alapuló élmény mobiltanulók számára

Juliet Sprake és Peter Rogers a University of London részét képező Goldsmiths College munkatársai. A szerzőpáros előadásában egy *Mudlarking* névre keresztelt projektet ismertet, melynek lényege, hogy kreatív módon lehessen kapcsolatba kerülni az épített környezettel. A fiatalok számára kidolgozott projektben mobiltechnológia segítségével lehet körútra indulni London egyik elhanyagolt, lakó- és ipari övezetben, Deptford Creek-ben. A túra irányát a résztvevők határozzák meg azáltal, hogy meghatározott helyekhez kötött ún. „cselekvést kiváltó pontokra” (*trigger point*) reagálnak. Ezek úgy kapcsolódnak össze elméletileg és fizikailag, hogy a résztvevők – a digitális technológiák használatán keresztül – információkat kapnak, melyekhez hozzáadhatják saját kreatív válaszaikat, melyek azután hozzáférhetőek a következő látogató csoport számára is. A felhasználók összegyűjtött válaszaiból egy folyamatosan fejlődő és egyre nagyobb bevonódást lehetővé tevő túra jön létre, melynek lényege, hogy a résztvevők maguk határozzák meg a területen szétszórt vonatkoztatási pontokra vonatkozó tartalmakat. Az előadás ennek a projektnek a keretén belül végzett kutatás eredményeire támaszkodik, és bemutatja, hogy az miként járulhat hozzá olyan új technológiák megtervezéséhez, melyek magukkal ragadó tanulási élményt tudnak nyújtani.

59. TOLMIE, Julie

Julie Tolmie:

A vizualitás, a játék alaklélektana és a globalitás: a játéktudomány vonatkoztatása a mobilkorban tett „Rendkívüli utazásokra”

Julie Tolmie a játékkörnyezetek és a nem-helyek kutatója. Az előadás elméleti hátterét a játéktudomány képezi, mely úgy reflektál a mobilkorra mint elvonatkoztatott játékkörnyezetre. A kialakulófélben lévő tudományág három aspektusa kerül végiggondolásra: a vizualitás, a játékok alaklélektana (*gameplay gestalt*) és a globalitás. A kifejezetten látásra, megismerésre és tanulásra tervezett játékkörnyezetekben manőverező és azt irányító játékosok tisztában vannak a vizuális térben megjelenő ikonok jelentéseinek többértelműségével és folyamatosan változó mivoltával, mely szabályrendszerének alá is vetik magukat. A játékok alaklélektana a mozgás mintázatainak – a tervező által nem minden esetben előre látható módon történő – megjelenését jelenti a játékokban, ami egyfajta vizsgálódási megközelítésként alkalmazható. A globalitás meyrowitzki értelmezéséből kiindulva kutatások támasztják alá, hogy a virtuális térben mozgó játékosok a játékban elfoglalt helyüket egyszerre érzékelik lokálisnak és globálisnak.

60. UKRITWIRIYA, Chaensumon

Chaensumon Ukritwiriya:

Mobiltelefon – a kéz kiterjesztése: egy „vagány márka” és a „vagány én” a mindennapi életben

Chaensumon Ukritwiriya a Cardiffi Egyetem Újságírás, Média és Kultúratudományok Karának munkatársa. A thai fiatalok körében a mobiltelefonnak elterjedt szinonimája a „*Mue Tue*”, ami *meghosszabbított kez*et jelent. Az előadás fő témája az, hogy a thai fiatalok, hogyan értelmezik mindennapi életük során ezt a *meghosszabbított kez*et, valamint hogy a 2,5 mobiltechnológia miként válik a thai fiatalok – kulturális identitást, életstílust, társadalmi normákat és értékeket tükröző – társadalmi interakciónak részévé. A fogyasztói mintázatok és a konzumizmus vonatkozásában kerül megvitatásra, hogy a „vagány márka” hogyan képes kifejezni a „vagány ént” a mobiltelefon összetett jelentésrendszerén keresztül, ami sugallhat önmegvalósítást, modernséget, luxust és divatosságot is. Thaiföldön a mobiltelefon megjelenése a kulturális és társadalmi változások mellett sok problémát is felvetett – mint például a technológiai túlfogyasztás –, amire szintén részletesen kitér Ukritwiriya. Végül, a mobiltelefon diffúzióját befolyásoló tényezőkről (marketing, technológiai determinizmus, társadalmi befolyásolás) esik szó a globális és a lokális viszonyrendszerének kontextusában. Az előadás alapjául szolgáló kutatás során az ún. néprajzi szemiotika (*ethnographic semiotics*) módszerével vizsgálta a tízen- és huszonéves fiatalokat az előadó.

61. VINCENT, Jane

Jane Vincent:

Mobiltelefonnal felnőni – email-küldés, beszélgetés és SMS-ezés

Jane Vincent a Surrey-i Egyetemen működő Digital World Research Centre tudományos munkatársa, aki egy, a közelmúltban végzett, nagyszabású felmérést megelőző pilot kutatást ismertet, melyben a 11-16 év közötti gyerekek mobilkommunikációt – és más infokommunikációs technológiát – érintő társadalmi gyakorlatait vizsgálták a mindennapi életben naplómódszerrel és interjúkkal. A vizsgálat három korcsoportra osztotta a gyerekeket (11-12, 13-14, 15-16), és a korcsoportok valamint a nemek közötti használatbeli hasonlóságokat és különbségeket elemezte. Emellett a kutatók kíváncsiak voltak, hogy milyen stratégiákat alkalmaznak a gyerekek kapcsolataik fenntartására a költségek minimalizálása mellett valamint, hogy milyen célokra használják fel a készüléket. Az előadás a tanulmányban beazonosított kialakulófélben lévő társadalmi gyakorlatokra történő reflexiókkal zárul, valamint további kutatási irányokra tesz javaslatot.

62. WEBER, Karsten

Karsten Weber:

Mobilhozzáférés a tudományos célú információkhoz: néhány kérdés

Karsten Weber a filozófiatudományok doktora a frankfurti Viadrina Európai Egyetemen, aki előadásában a digitális jogkezelés (DRM) vs. privacy internetes környezet-

ben már jól ismert problémáját tárgyalja a mobilkommunikáció vonatkozásában a tudományos munka aspektusából. Az online tartalmak fogyasztása során információ keletkezik magáról a fogyasztóról. Az egyre több internetes tartalom és szolgáltatás mobileszközökön keresztül megvalósuló hozzáféréssel új dimenzió nyílik meg a DRM rendszerekkel történő megfigyelés számára. Az első tárgyalásra kerülő probléma a fenti dilemma mobilkörnyezetben megnyilvánuló tudományos vonatkozásai lesznek. Ezt követően Weber rátér az információ megjelenítésének különböző mobileszközökön történő problémakörére, melyek kis méretű kijelzői nem képesek kielégíteni a tudományos jellegű információk megjelenítésének igényeit. Az előadás harmadik fő kérdése, hogy az információkhoz való gyorsabb hozzáférés vajon minden esetben előnyt jelent-e? A kis képernyők által kiváltott hatással kiegészülve az információhoz való hozzáférés felgyorsulása ugyanis olyan információterjesztési attitűd kialakulásához vezethet, amely a bulvársajtóra jellemző, és ami káros lehet mind a tudomány, mind a köz számára.